

*Атаман Л. В., к. геогр. н., доцент,
Вінницький державний педагогічний університет
ім. Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна*

ПРИОРИТЕТНІ ГАЛУЗІ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ЧИННИКИ ЇХ РОЗВИТКУ

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Вінницька область має один із найпотужніших у державі агропромисловий комплекс, до його складу входять: сільське господарство, харчова, борошномельно-круп'яна, м'ясомолочна, комбікормова промисловості, а також підрозділи машинобудування, що займаються обслуговуванням основних галузей АПК; виробництво мінеральних добрив і хімікатів; сільське будівництво та допоміжні галузі, котрі займаються спорудженням об'єктів, транспортуванням, зберіганням та реалізацією сільськогосподарської продукції. У сучасних умовах для успішного та ефективного розвитку всіх галузей АПК створюються нові форми організації агропромислового виробництва – агропромислові об'єднання, асоціації, агрокомбінати, агрофірми, виробничі й науково-виробничі системи. Крім того, до складу сільськогосподарських підприємств належать також фермерські господарства та особисті селянські господарства сільських мешканців.

Дослідження АПК регіону й питання його територіальної організації та методологічні аспекти районування сільського господарства базується на методиках, представлених в працях таких вчених: Балабанова Г.В., Дудника І.М., Крючкова Г., Мармуля Л.О., Мукомеля І.Ф., Олійника Я.Б., Ракітнікова А.М. Територіальна структура висвітлена у працях вчених-географів, зокрема, у Нагірної В.П., Паламарчука В.М., Паламарчука М.М., Пістуна М.Д. та Семенова В.Ф.

Основний матеріал. Переважний вплив на становлення регіонального сільського господарства спричиняє системний взаємовплив природно-географічних та суспільно-географічних чинників. Рельєф області значною мірою сприяє розвитку аграрного сектору. Надсприятливими є чинники, які діють у північній та центральній частині Вінницької області, що уможливорює виробництво практично всього спектру сільськогосподарських культур лісостепової зони України. Порівняно з цими зонами нижчий рівень сприяння рельєфу у питаннях вирощування зернових та технічних культур спостерігається у південній, частині області та біля Дністра (у цій мі місцевості рельєф значною мірою розчленований, водночас є сприятливим для ведення садівництва й виноградарства). Рівнинність характер рельєфу Вінницької області є передумовою високого ступеня розораності угідь та значного уведення в експлуатацію земель у

аграрне виробництво. Позитивними чинниками природного кліматичного характеру є достатня забезпеченість області водними ресурсами.

Оцінюючи в цілому агрокліматичні умови Вінницької області варто наголосити на їх сприятливому характері для розвитку сільського господарства [1]. Аналіз агрокліматичних умов області дозволяє стверджувати, що північно-західна зона знаходиться у підзоні достатнього кліматичного зволоження із загальними температурами 2400–2600 С°. Тут мають місце сприятливі умови культивування буряківництва та зернового господарства. Південно-східна частина області знаходиться в недостатньо вологій зоні. Сумарні температури цього регіону складають 2500–2900 С° [2]. Це створює комфортні умови для олійних рослин, садівництва та тютюництва.

Важливим природно-географічним чинником на формування агропромислового сектору Вінницької області є земельні ресурси. Земельний фонд регіону складає 2649,2 тис. га, 75% з яких зайняті сільськогосподарськими угіддями, у тому числі ріллі – 65,3%, багаторічні насадження – 2%, сіножаті та пасовища – 7% [3]. Найбільш поширеними ґрунтами у Вінницькій області є сірі лісові та опідзолені чорноземи. Вміст гумусу в ґрунтах області за оцінками експертів становить 2,94%.

Цільне місце серед суспільно-географічних факторів належить таким: рівень сільськогосподарської освоєності території, специфіка розселення населення, розвиток працересурсного потенціалу, транспортно-географічне розміщення, ринок збуту продукції агропромислового сектору, форми господарювання тощо. На території Вінницької області наявна демографічна ситуація характеризується як несприятлива з позиції формування ринку праці. Проте, регіон має сучасну транспортну мережу, активізуючи розвиток сільськогосподарського виробництва, а значною мірою сформований продовольчий ринок – впровадженню нових форм господарювання.

У галузевій структурі аграрного виробництва Вінницької області у 2000–2024 рр. мала місце диспропорція галузевого балансу на користь рослинництва як історично провідної галузі, становленню якої сприяли як ґрунтові, так і агрокліматичні умови та наявні в регіоні ресурси, що, своєю чергою, визначило значну монокультурну спеціалізацію. Тваринництво головним чином спеціалізується на м'ясному напрямі. Його призначення підкріплюється завданнями щодо забезпечення населення різними видами м'яса, яйцями, а переробку промисловість сировиною.

Провідною ланкою переробної промисловості Вінницької області є виробництво харчових продуктів, серед яких пріоритетною галуззю залишається цукроваріння. Вінничина має значні потужності щодо перероблення зерна, зокрема до таких відносно борошномельні підприємства, хлібозаводи, заводи з виробництва крупу, кондитерських

виробів і таке інше, серед яких значна частка належить борошномельному виробництву. Традиційно для регіону основним видом продукції залишається виробництво борошна пшеничного першого та вищого сорту. Виробництво борошна зазвичай орієнтується на запит споживача. Як відомо, економічна доцільність транспортування зерна вище, ніж борошна. Молокопереробна промисловість як частина молокопродуктового сектору включає виробництва масла, сироварні, молочноконсервні виробництва, а також виробництво продуктів з незбираного молока. Вінницька область є лідером в Україні у цій сфері.

Висновки та пропозиції. Значний вплив на розвиток агропромислового сектору Вінницького регіону природничо-ресурсні та географічні чинники. На території області переважає рівнинний рельєф. Також зустрічаються території зі значною розчленованістю. Регіон у всі сезони отримує достатню кількість тепла й вологи. Це визначило умови формування різних видів сірих лісових та чорноземних ґрунтів. Вони є придатними для вирощування всіх культур Лісостепової зони України. Суспільно-економічні та соціально-технологічні чинники Вінницької області є прийнятними для розвитку вертикальної та горизонтальної інтеграції та диверсифікації агропромислового сектору на регіональному та національному рівні. Так, в області найвищий в Україні рівень розораності територій. Регіон достатньою мірою забезпечений трудовими ресурсами, а значна частка населення проживає у сільській місцевості. Вінниччина територіально розміщена в центральній частині Правобережної України, має вигідне транспортно-географічне сполучення, що сприяє розвитку аграрного ринку та збуту продукції.

Список використаних джерел

1. Мезенцева Н. І., Трусій О. М. Географія аграрно-промислового комплексу: навч.-метод. посіб. Київ: Видав.-поліграф. центр «Київський університет», 2016. 92 с.
2. Петруха С. Ринкова трансформація аграрного сектору економіки України: від аграрної кризи до формування підвалин реалізації глобальних цілей сталого розвитку. *АгроСвіт*. 2017. № 18. С. 3–46.
3. Пістун М.Д., Гуцал В. О., Провотар Н. І. Географія агропромислових комплексів: навч. Посіб. Київ: Либідь, 1997. 198 с.